

There are no translations available.

Ба ифтихори чашни 80-солагии таъсисёбии шаҳраки Табошар ва 25-солагии макоми шаҳрро гирифтани шаҳри Истиклол

Ин калъа мувофики дарёфти бостоншиносон (корҳои бостоншиносӣ дар ин калъа дар солҳои 1985-86 аз ҷониби олиммону бостоншиносон аз институти таърих, бостоншиносӣ ва этнографияи ба номи А.Дониши Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон мавриди санчиш карор дода шудааст) дар баромади дехаи Такмок (имрӯза маҳаллаи Мехнатобод) сохта шуда, пеш аз асрҳои миёна фаъол будааст. Маводҳои аз ҷониби бостоншиносон аз ин каппа ёфташуда ба асрҳои 5-8 милодӣ санагузорӣ карда шудаанд.

Бино ба маълумот ва ривоятҳои сокинони маҳаллаи Мехнатобод зери ин калъа деги чилгӯша мавҷуд будааст, ки барои мардуми дехаҳои гирду атроф ҳӯрок омода мешудааст. Дар дигар калъаҳои Осиёи Миёна сучай чунин дег аз накли мардум гирифта шудааст.

Дарёфтаҳои аз ҷониби бостоншиносон аз ин мавзеъ маълум менамояд, ки калъа дар пеш аз асримиёнагӣ мардуми гирду атрофро ба худ ҷалб кардааст. Масалан ҳумҳои бузург барои гирифтани озука ва дигар намуди онҳо, ки аксар ба тухм монанд будаанд. Маводи дигари ёфташуда ин бокимонади тагораҳо мебошад, ки аз калъа се аداد дарёфт карда шудааст, ки бокимондаи ду ададаш сафолӣ мебошанд. Якчанд намуд дегҳо низ дарёфт карда шудааст. Чойникҳо ин намуди бозёфтаҳо мебошад, ки рафти кофтукови бостоншиносӣ кам ба назар мерасад, вале аз Каппатепа як аداد чойники баландиаш 15 см ва як аداد дигар бокимондаҳои чойник дарёфт шудааст.

Дигар аз бозёфтаҳо аз Каппатепа ин обдон мебошад, ки шаклаш кулула буда, даҳонаш ҳело танг аст ва ду даста дорад. Ҳамзамон дар калъаи Каппатепа якчанд намуди кӯзахо дарёфт карда шудааст, ки кисмашон шикастаанд. Шоҳкосае, ки аз ин мавзеъ дарёфт карда шудааст аз дигар чунин бозёфтаҳо аз дигар калъаҳо бо хати дар миёнааш қашидашуда фарқ дорад. Ин шоҳкоса аз сафол сохта шуда, ранги сурҳи баландро дорад. Ҳамзамон бокимондаҳои як аداد ҷом дар ин мавзеъ пайдо карда шуд.

Ашёи таъиноти маҳсус

Сарпӯш- ду намуди ин ашё аз Каппатепа ёфта шуд. Якумаш дастаи бардорандай гафс дошта, ранги қахвагӣ дорад. Дуюм намудаш маҳрутшакл буда, аз гач сохта шудааст ва барои пӯшонидани даҳони ашёҳо истифода мегардида.

Чарог ин намуди ашёҳо барои равшан намудани дохили хучраҳо истифода мешудааст. Як намуди ачиби чарогҳо аз хӯчраи №4 Каппатепа ёфт шуд. Ин чарог ба қӯзача монанд буда, сарпӯши васеъ дорад. Дар миёнаи сарпӯшаш сӯроҳӣ бо диаметри 1 см ва дар ду тарафи сарпӯш ду сӯроҳии дигар барои овехтани чарог сохта шудааст.

Хамзамон хайкалҷаи сафолии асп дарёфт карда шудааст, ки бо рахҳо болои он зин ва дигар анҷомҳо қашида шуда.

Ашёҳои сангӣ

Аз даруни ин тепа хамчунин бостоншиносон зарфҳои аз санг сохташударо ба монанди уғур, сангӣ ярма, сангӣ тезкунаки ашёҳои буранда, ҷавохирот ва сурмадонро дарёфт кардаанд. Хамзамон таҳтаи сангӣ ва сурмамоли сангӣ ки барои ранг ва оро намудани кошу мича истифода мешудааст аз ин мавзеъ дарёфт карда шудааст. Бештари чунин ороишот аз қабрҳо дарёфта шудааст.

Ашёҳои аз гач сохташуда

Сандалии аз гач сохташуда бостоншиносонро ба ҳайрат оварда, ки се поя дорад, яъне секунча, пояҳо ба баланди 3-4 см буданд ва дар ошёнаи якуми ин калъа дарёфт шудаанд. Ин сандалиҳо хамчун тағмонак дар асрҳои 5-8 милодӣ истифода мешудаанд.

Ашёҳои шишагӣ

Аз ин мавзеъ косахо, чомҳо, кручкаҳо, кӯзахо, гулобдонҳо ва гайраҳо дарёфт карда шуда, ранги қабуд, ширӣ, сиёҳ, осмонранг ва ботлокрангро доранд.

Ашёҳои аз фулузот соҳташуда

Ба ин намуди ашёҳои аз ин мавзеъ дарёфткардашуда асбобҳои аз фулузот соҳташуда маҳсуб меёбанд. Аввалан 14 адад пораҳои оҳан ва ҳамчунин ашёҳои аз биринч омодашуда ёфта шуд. Аз хучраи № 3 як адад тешаи аз оҳан соҳташуда дарёфт шудааст. Чор адад корд, ки дастаашон аз ҷуб ва устуҳон соҳта шуда аз ин калъа бозёфт гардидааст. Ҳамзамон либоси ҷангӣ, яъне ҷавшан як адад, кисми қулоҳ ва ашёи ороишдихӣ, сими нуқрагӣ, зангула, мех, кошуки биринҷӣ, кубурҷаи биринҷӣ бо дарозии 10 см, ҷарҳи металӣ, ду шикастапораи оинаи биринҷӣ ва қулулаи занчири оҳанӣ низ ёфта шудааст.

Тангаҳо

Аз ҳама кимматбаҳотарин маводҳои ёфтшуда (бостоншинос Д. Даутов) аз Каппатепа ин тангаҳои нуқрагӣ мебошанд, ки аз ошёнаи дуюм дарёфт карда шудаанд, ки ҳама якхела мебошанд. Дар як тарафи ин тангаҳо сурати нимтанаи хоким дар сараш тоҷ мебошад. Дар пешорӯи хоким бо ҳати арабӣ навишта шудааст “Ал-маҳдӣ.....” ва дар болои сараш бо ҳати сугдӣ. Дар дигар тарафи танга курбонгоҳ бо оташ ва сари Ахурамаздо кашида шудааст.

Матоъ

Хангоми тоза намудани хучраи №5 якчанд порахои матои пахтагии беранг дарёфт шудааст, ки масохаташон 6-8 см мебошад, ки дар асрҳои 7-8 рост меояд. Аз рӯ ин бозёфтҳо маълум мегардад, ки мардуми ин махал ба заминдорӣ, чорвопарварӣ, кишоварзӣ ва канданиҳои кӯҳӣ машгул будаанд.

Калъаи Каппатепа бино ба маълумоти торихшиносон аз ду ошёна иборат будааст ва ошёнаи якумаш хифз карда шудааст. Калъа чоркунча будааст ва чор манора доштааст. Ошёнаи якуми ин калъа барои хидматгорон сохта шуда, хамчунин таҳхона, ошхона дар ин ошёна карор доштааст. Роҳ тарики пагна, яъне норбон ба ошёнаи якум се хучраи омодабошӣ ва зисти хидматгорҳо будааст.

Дар деворҳои (2,4м) калъа кодокҳоро дидан мумкин аст, ки баъзе барои равшаидӣ , хаводарӣ ва баъзе барои тирпарронӣ истифода мешудаанд.

Аз рӯи омӯзиш маълум мегардад, ки ин калъа дар асрҳои 4-5 милодӣ хамчун истироҳатгоҳ ё хонаи истикоматии хокими хамин мавзеъ бо оилааш ва хидматгорҳояш сохта шудааст. Дар умум дар Каппатепа 18 хучра мавҷуд будааст ва дар 7-8 хучрааш сокинонаш истикомат мекардаанд. Тибки тадқикот дар ин калъа 20-25 нафар зиндагӣ кардаанд.

Тарҷумаи М.Ниёзов

аз рисолаи Н.Т. Рахимов “Из истории материальной культуры Таджикистана (Замо к Каппатепа)”